

Z. Karvalics László

A NEGYEDIK ZSÁK

[SZÓ-BESZÉD]

2025-05-25 | ESSZÉ, RETRO, SZÓ-BESZÉD

Új rovatunkban olyan műalkotásokhoz vagy műrészletekhez kértünk szerzőinktől jegyzeteket, amelyek a nyelv és a beszéd témáját járják körül.

Juhász Gyula: Szavak

Szavak, csodálatos szavak,

Békítenek, lázítanak.

Eldöntenek egy életet.

*Följárnak, mint kísértetek.
Szárnyalnak, mint a gondolat.
Görnyedve hordnak gondokat.
Világokat jelentenek.
Meghaltál, ha már nincsenek.
Dalolnak és dadognak ők.
Gügyögnek, mint a szeretők.
Ölnek és feltámasztanak.
Szavak, csodálatos szavak.*

Akkor hogy is állunk veletek, csodálatos szavak?

Nehéz szétválasztani, hogy mennyi az észrevétlen *felfedezés*, mennyi a *tanulás*, és mennyi a *rácsodálkozás* abban a néhány évben, amelynek a végén már a zsákjainkban vagytok, amelyek hatalmasak, de pehelykönnyűek. Kívül rajtuk a mesterjel („szötte Jean Piaget”), belül meg egy végtelenített konstrukciós játék darabkáiként koccantok egymáshoz szüntelenül, mert miután a mieink lettetek, onnantól csak gátlás és félelem nélkül *használunk, használunk, használunk* Benneteket.

felismerni és megérteni

Ám eközben se a *felfedezés*, se a *tanulás*, se a *rácsodálkozás* nem szűnik meg. Sőt. Miközben rendre újdonságokba botlunk, és pakolgatjuk a régiek mellé, egyszer csak

kinyílik egy második, még mohóbb, feneketlen zsák szája is. Ez kisebb ugyan, de jóval súlyosabb. Elkezdünk ugyanis *felismerni* és *megérteni* mindenféle dolgokat, Rólatok. Az általatok hordozott jelentések titkairól. A kép(z)észetekről. A hangokról magukról, a kiejtészetekről és azok dallamáról. Szakadatlan cserétek csapdáiról. Szerkezeti sajátosságaitokról. Idegen nyelvi megfelelőitekről. Eredetetekekről, vándorlásaitokról, átalakulásaitokról. A teher nyomja a hátunkat rendesen, főleg, amikor iskolákban vernénk belénk a szabályokat, feleltetés előtt.

Szerencsére le tudjuk tenni magunk mellé mindkét zsákunkat a földre, hogy harmadik, szépen hímzett társukat, az átalvetőt a vállunkra kanyaríthassuk, amikor a beszédhelyzetektől és a nyelvhasználatától elszakadva *gondolatok öltenek alakot bennünk*, csodálatos szavak, *a szerepetekről és a lényegekről*. Életről, halálról, feltámadásról. Világok teremtéséről és csendesen vagy hangosan folydogáló mindennapokról. Múltról, még régebbi múlttól, jelenről, jövőről. Kapukról, amelyek csakis veletek nyílhattak meg, átjárókról, ahová elkísértetek minket.

De nézd csak, nahát, hiszen az iszák, amit így magunkra aggattunk, valójában *dupla tarisznya* (bőr vagy vászon). Az egyik táská elöl, a másik hátul fityeg. És közben kipotyog a második zsákból 'iszák' szavunk története. A kettős zsák (a késői latinban: *bisacchium*) bizánci görög 'viszaki' változata került a nyelvünkbe, hogy aztán gyorsan lekopjon a szó elejéről a 'v'. És milyen érdekes, a puszták illatát árasztó 'tarisznya' szavunk is Bizánctól kelhetett útra, ahol a lovak zabos tömlőjét (*taisztron*) hívták többes számban 'taisztra'-nak. Többen feltételezik, hogy szlovák közvetítéssel honosodott meg nálunk, de lehet, hogy a 'fonott kosár' jelentésű latin *canistrum* többes száma (*canistra*) is formálta a szóalakot. De ideje gyorsan befoltozni a második zsákot, mert a végén még a szütyő eredetére is rá akarnánk kérdezni (pedig az sokkal durvább, mondhatom).

Már csak az a kérdés marad hátra, hogy akkor mi lehet a negyedik zsákocskában, a tarisznya hátsó felében.

gyönyörűség

Hát az, hogy *élvezettel fordulunk* felétek, csodálatos szavak. *Szeretünk, szeretünk, szeretünk* benneteket. *Bíbelődünk és játszunk* veletek. Állandó és elmélyülő *inspiráció- és örömforrást* jelentetek. „Az életnek nincsen értelme, az életnek gyönyörűsége van” – mondja a 90 éves Csányi Vilmos. S lám, a szavaknak értelme és gyönyörűsége is van. Ez lapul Juhász Gyula tarisznyájában, egy tizenkét soros, rövid versben. Mert noha látszatra csak a harmadik iszákba turkál bele, hastájékon, de mindezt csak azért teheti, mert költőként nem is tud más viszonyt kialakítani a szavakhoz, mint amire a tomporát csapkodó negyedik tarisznyácska figyelmezteti minden lépésnél: örökre pompás kalodába zártatok, és onnan imádlak (régi alakjában: vimádlak) benneteket szavak, csodálatos szavak.

kép | vecteezy.com